

Natalia Czopek

Zakład Filologii Portugalskiej,
Instytut Filologii Romańskiej, Uniwersytet Jagielloński
ORCID: 0000-0001-6642-3127

Piotr Derugo

Katedra Maszyn Napędów i Pomiarów Elektrycznych,
Wydział Elektryczny, Politechnika Wrocławska
ORCID: 0000-0001-7030-6118

Remigiusz Gawlik

Katedra Zarządzania Publicznego, Kolegium Gospodarki i Administracji Publicznej,
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
ORCID: 0000-0003-3934-2131

Katarzyna Gdowska

Katedra Zarządzania Strategicznego i Ekonomii,
Wydział Zarządzania, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie
ORCID: 0000-0002-7964-3724

Antoni Grzanka

Zakład Profilaktyki Zagrożeń Środowiskowych, Alergologii i Immunologii,
Wydział Nauk o Zdrowiu, Warszawski Uniwersytet Medyczny
ORCID: 0000-0002-8995-9554

Urszula Janas

Wydział Oceanografii i Geografii, Uniwersytet Gdański
ORCID: 0000-0001-5496-6618

Beata Karpińska-Musiał

Instytut Anglistyki i Amerykanistyki,
Wydział Filologiczny, Uniwersytet Gdański
ORCID: 0000-0001-5171-9224

Maja Maćkowiak-Pawłowska

Wydział Fizyki, Politechnika Warszawska
ORCID: 0000-0003-3954-6329

Mirosława Malinowska

Pracownia Badań Klimatu, Katedra Oceanografii Fizycznej i Badań Klimatu,
Wydział Oceanografii i Geografii, Uniwersytet Gdański
ORCID: 0000-0001-7218-8143

Magdalena Markiewicz

Zakład Międzynarodowych Rynków Finansowych, Katedra Biznesu Międzynarodowego,
Wydział Ekonomiczny, Uniwersytet Gdański
ORCID: 0000-0002-8075-857X

Damian Obidowski

Instytut Maszyn Przepływowych, Politechnika Łódzka
ORCID: 0000-0002-8950-6424

Piotr Sulikowski

Katedra Inżynierii Systemów Informacyjnych,
Wydział Informatyki, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
ORCID: 0000-0002-8704-8925

Rafał Wróblewski

Zakład Materiałów Konstrukcyjnych i Funkcjonalnych,
Wydział Inżynierii Materiałowej, Politechnika Warszawska
ORCID: 0000-0002-1616-5892

Jakich zmian w polskich uczelniach doświadczają mistrzowie dydaktyki?

Dyskusja uczestników i uczestniczek sesji „sieciowania” Absolwentów i Absolwentek programu
Mistrzowie Dydaktyki oraz delegacji Centrów Doskonalenia Dydaktyki podczas Konferencji
VIVA DYDAKTYKA 2024

Streszczenie

W 2023 roku zakończono realizację programu „Mistrzowie Dydaktyki”, którego celem było podniesienie jakości dydaktyki akademickiej w Polsce poprzez szkolenia nauczycieli akademickich w renomowanych europejskich uniwersytetach. Program, obejmujący tutoring i nowoczesne metody kształcenia na bazie rozwiązań międzynarodowych, wpłynął na rozwój wielu akademików i academiczek. Jednak jego trwałość oraz dalsze wdrażanie innowacji pozostają wyzwaniami.

W ramach konferencji VIVA DYDAKTYKA 2024 odbyła się sesja „sieciowania” Mistrzów Dydaktyki i Centrów Doskonalenia Dydaktycznego. Uczestniczący w niej absolwenci i absolwentki programu oraz przedstawiciele Centrów z różnych uczelni podjęli temat zmian w podejściu do dydaktyki akademickiej w Polsce, wpływu „Mistrzów Dydaktyki” na środowiska uczelniane oraz roli Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w dalszym wspieraniu profesjonalizacji nauczania akademickiego. Artykuł zawiera wyniki moderowanej dyskusji, jaka odbyła się w trakcie konferencji w grupach tematycznych.

Uczestnicy wskazali potrzebę systemowego wdrożenia tutoringu jako równoważnej formy dydaktycznej, podkreślili znaczenie zmiany kultury organizacyjnej uczelni oraz konieczność wsparcia dydaktyków poprzez szkolenia, mentoring i sieciowanie. Zgłoszono postulaty dotyczące krajowego systemu mini grantów, służących wymianie doświadczeń dydaktycznych oraz integracji środowiska akademickiego wokół innowacyjnych metod nauczania.

Rozważano także powołanie Fundacji Absolwentów programu „Mistrzowie Dydaktyki”, której zadaniem byłoby wspieranie akademików i academiczek w procesie dydaktycznym (ze szczególną orientacją na tych zatrudnionych w grupie pracowników dydaktycznych), promowanie dobrych praktyk oraz współpraca z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Artykuł podkreśla znaczenie profesjonalizacji kształcenia akademickiego oraz systemowych zmian w polskich uczelniach, wskazując na potrzebę dalszego rozwoju i integracji środowiska akademickiego wokół dydaktyki, stanowiącej niezbędny filar rozwoju nauki.

Słowa kluczowe: Mistrzowie Dydaktyki, Centra Doskonalenia Dydaktycznego, edukacja, dydaktyka szkoły wyższej, profesjonalizacja kształcenia, osoby studiujące, tutoring, zmiana

Summary

In 2023, the “Masters of Didactics” program was completed. Its goal was to improve the quality of academic didactics in Poland by training academics at renowned European universities. The program,

which included tutoring and modern educational methods based on international experience and practice, has influenced the development of many academic teachers, but its sustainability and further implementation of innovative approaches are still a challenge.

The VIVA DIDACTICA 2024 conference included "networking" sessions of the alumni of the Masters of Didactics Program and representatives of the Centers for Didactic Excellence from all over Poland. The article holds the results of the discussions that took place during these sessions. The participants addressed the topic of changes in the approach to academic teaching in Poland, the impact of the "Masters of Didactics" on university environments, and the role of the Ministry of Science and Higher Education in further support towards the professionalization of academic teaching.

Participants pointed out the need for systemic implementation of tutoring as an equivalent form of teaching, stressed the importance of changing the organizational culture of universities, and the need to support teaching professionals through training, mentoring, and networking. They made demands for a national system of mini grants to exchange teaching experience and integrate the academic community around innovative teaching methods.

Additionally considered was the establishment of a Foundation of Alumni of the "Masters of Didactics" Program, whose task would be to support academic teachers, promote good practices, and cooperate with the Ministry of Science and Higher Education. The article emphasizes the importance of professionalization of academic education and systemic changes in Polish universities, pointing to the need for further development and integration of the academic community around didactics, which is the essential pillar of developing science.

Keywords: *Masters of Didactics, Centers for the Development of Teaching, education, didactics in higher education, professionalization of teaching, students, tutoring, change.*

Wstęp

W roku 2023 zakończyła się realizacja, zapoczątkowanego w 2019 roku przez ówczesne Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, programu Mistrzowie Dydaktyki. Projekt realizowano we współpracy z wiodącymi w obszarze dydaktyki uniwersytetami w Europie²⁸: w Rijksuniversiteit Groningen (NL), University College London (UK), Århus Universitet (DK), Universiteit Gent (BE) oraz Universitetet i Oslo (NO). Pierwsze trzy edycje obejmowały zagraniczne szkolenia tutorów oraz krótkoterminowe wdrożenia tutoringu w ramach zajęć, a ich celem było podniesienie kompetencji kadry w zakresie stosowania nowoczesnych metod edukacyjnych. Czwarta edycja projektu, zatytułowana „Mistrzowie dydaktyki – wdrażanie modelu tutoringu”, koncentrowała się na długoterminowym, trzysemestralnym wsparciu w zakresie zaawansowanego wdrożenia modelu tutoringu w praktyce uniwersyteckiej

²⁸ Informacje o projekcie "Mistrzowie Dydaktyki", <https://www.gov.pl/web/nauka/informacje-o-projekcie-mistrzowie-dydaktyki> [dostęp: 29.12.2024]

w ramach programów *Advanced Academic Teaching and Tutoring Training Program*, *Train the Trainer* oraz *Educational Leadership*, prowadzonych przez Uniwersytet w Gröningen. Skala projektu była szeroka, bowiem w zamiarze polskiego MNiSW: planowano przygotować tysiąc polskich akademików i akademikzek do udoskonalonej pracy dydaktycznej w ich środowiskach lokalnych. Program wzbudził duże zainteresowanie polskich uczelni, co zaowocowało skutecznym udziałem nauczycieli i nauczycielek akademickich o różnych stopniach naukowych i stanowiskach w specjalistycznych szkoleniach organizowanych przez zagraniczne uczelnie wyższe. Kilka edycji programu "Mistrzowie Dydaktyki" doprowadziły do powstania nowych inicjatyw i ożywionej dyskusji w środowisku akademickim.

W rok po zakończeniu programu prowadzonego w wymiarze ogólnopolskim i międzynarodowym, gdy w instytucjach szkolnictwa wyższego tutoring oraz inne innowacje dydaktyczne wpisały się w różnym stopniu w programy kształcenia, a w pojedynczych przypadkach w kulturę organizacyjną uczelni, nadal podkreślana była potrzeba integracji środowiska polskich pracowników uczelni wyższych uważających dydaktykę za ważną część pracy akademickiej. Efekty trwałości projektu przybrały kształt wspólniania lub różnicowania się form wdrażania zmian w obszarze dydaktyki w różnym tempie. W tym okresie niezwykle istotne i owocne okazały się spotkania, na których Absolwenci i Absolwentki MoD, ale także innych programów rozwojowych dla kadr akademickich, w tym reprezentujący Centra Doskonalenia Dydaktyki w uczelniach polskich, mieli okazję do wspólnej dyskusji. Jedną z nich okazała się sesja sieciowania w trakcie 3. edycji Konferencji Dydaktyki Szkoły Wyższej VIVA DYDAKTYKA, która odbyła się w dniach 16-18 czerwca 2024 roku w Uniwersytecie Gdańskim. Organizatorem wydarzenia było Centrum Doskonalenia Dydaktycznego i Tutoringu Uniwersytetu Gdańskiego. Jego Zespół w całości składa się z Absolwentów i Absolwentek programu, którzy od ponad dekady działają na rzecz doskonalenia jakości kształcenia w Uniwersytecie Gdańskim. Sesję nazwano "sieciowaniem", gdyż zamiarem Zespołu Organizatorów było stworzenie przestrzeni do podsumowań wspólnego, a jednak zróżnicowanego doświadczenia w obszarze profesjonalnego rozwoju uczestników i uczestniczek jako dydaktyków akademickich.

Niniejszy artykuł poświęcony transformacjom w krajobrazie szkolnictwa wyższego, stanowi zapis tego spotkania. Jednocześnie prezentuje unikatową formę publikacji, którą można śmiało objąć definicją pisania kolektywnego²⁹. Jest bowiem artykułem

²⁹ Bremner, Stephen (April 2010). "Collaborative writing: Bridging the gap between the textbook and the workplace". *English for Specific Purposes*. 29 (2): 121–132. Jones, Darolyn Lyn; Jones, James; Murk, Peter J. (2012). "Writing collaboratively: Priority, practice, and process". *Adult Learning*. 23 (2): 90–93.

napisanym wspólnie przez kilkunastu autorów i autorki. Uczestniczki i uczestnicy sesji sieciowania, podzieleni na grupy tematyczne, spisali notatki pod kierunkiem prowadzących tę sesję. Zagadnienia pogrupowane są wokół trzech pytań problemowych, jakie postawiono podczas sesji: (1) dotyczącego obserwowanych zmian w postrzeganiu dydaktyki, (2) oceny własnego wpływu na lokalne środowisko akademickie oraz (3) postulowanej roli Ministerstwa dla dalszego rozwijania kompetencji i doświadczeń Mistrzów Dydaktyki. Uzupełniającą wartością dodaną sesji sieciowania była dyskusja nad wizją Fundacji Mistrzów Dydaktyki (4), której opis zadań i wyzwań przed nią stojących ujęto jako Pytanie 4. w niniejszym tekście.

Prezentowany tekst ma charakter diagnostyczno-postulatywny i jako taki nie stanowi prezentacji wyników badań naukowych, ani opisu dobrej praktyki dydaktycznej. Tekst powstał w formie "kolektywnej notatki z doświadczenia", która zawiera różne diagnozy, pomysły, postulaty i wnioski, ważne z punktu widzenia absolwentów programu Mistrzowie Dydaktyki i organizatorów Centrów Dydaktycznych w uczelniach wyższych.

Pytanie 1.

Jakie zmiany w zakresie metod pracy ze studentami oraz wagi przykładanej do istoty dobrej praktyki dydaktycznej obserwują Absolwenci i Absolwentki programu "Mistrzowie Dydaktyki" (ang. *Masters of Didactics* – MoD)?

W części krajowych uczelni można od kilku lat zaobserwować działania i inicjatywy podejmowane na rzecz profesjonalizacji i indywidualizacji kształcenia. Przykładem działań na rzecz kompleksowego i systemowego rozwoju tego podejścia poprzez specjalistyczne przygotowanie nauczycieli akademickich jest ogólnopolski program Mistrzowie Dydaktyki (*Masters of Didactics*) realizowany w latach 2019-2023. Dwa stopnie zaawansowania programu: podstawowy (*Academic Teaching and Tutoring Training Program* lub *Fundamentals of University Teaching and Tutoring*) oraz zaawansowany (*Masters of Didactics Advanced Program* z różnymi ścieżkami tematycznymi), jak też udział w nich przedstawicieli środowiska akademickiego (ok. 1% wszystkich nauczycieli akademickich w Polsce) świadczą o tym, że wzrasta świadomość znaczenia pracy dydaktycznej dla jakości kształcenia przyszłych naukowców i pracowników szeroko pojętego biznesu i gospodarki, sztuki, humanistyki i nauk społecznych. Dydaktyka jest obszarem kompleksowego wykorzystania różnych form

i sposobów na profesjonalizację tych procesów (poprzez metody pracy, określone relacje, realizowane cele).

Społeczność akademicka świadoma jest już istnienia zróżnicowanych form pracy dydaktycznej, dostępności dużej liczby dedykowanych jej narzędzi oraz form organizacji zajęć. O formach tych i ich specyfice pod kątem charakteru relacji dydaktycznej (np. personalizacji kształcenia, pracy tutorskiej) oraz realizowaniu efektów uczenia się napisano już wiele w literaturze przedmiotowej³⁰. Przykładem najbardziej upowszechnionym dla kształcenia poprzez tutoring może być tu m.in. praca na seminariach dyplomowych (tutoring jako podejście do pracy na seminariach realizowany jest już przez absolwentów i absolwentki programu). Przestrzeń dla realizacji tutoringu tworzy również współpraca w kołach naukowych, w których relacje skupiają się wokół pasjonujących zagadnień. W wybranych uczelniach, osoba studiująca może być zwolniona z realizacji wybranych przedmiotów prowadzących do osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się. Takie praktyki mają miejsce m.in. w Politechnice Wrocławskiej³¹ oraz Politechnice Warszawskiej, w których są regulowane stosownymi rozporządzeniami. Student może też wybrać z oferty przedmiotów do wyboru działalność w kole naukowym jako sposób na realizację zakładanych efektów uczenia się (np. Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie)³². Inne jeszcze podejście stosuje Uniwersytet Gdański, na którym osoby studiujące mają możliwość dodatkowej pracy indywidualnej z wybranymi tutorami w ramach ich pensum dydaktycznym (dwa tutoriale po 15 godzin w semestrze do dyspozycji dla każdego nauczyciela)³³. W niektórych jednostkach tego uniwersytetu już od dawna

³⁰ Do autorów i autorek piszących na temat dydaktyki akademickiej, a szczególnie tutoringu akademickiego i szkolnego w ostatniej dekadzie należą: D. Klus-Stańska, A. Sarnat-Ciastko, A. Sajdak-Burska, B. Karpińska-Musiał, J. Jendza, A. Karpińska, M. Szala, P. Czekierda, M. Kowalczyk-Wałędzik, T. Bauman, M. Panońko, W. Wilczyńska, M. Blaszk, i wielu innych badaczy i badaczek dydaktyki (przypis redakcji).

³¹ Regulamin Studiów od 1.10.2024 par. 15 p.6.3: <https://pwr.edu.pl/studenci/studia-1-i-2-stopnia/regulamin-studiow>

³² Regulamin Studiów Wyższych Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie obowiązujący od 1 października 2019 r. w brzmieniu uwzględniającym uchwałę nr 168/2020 Senatu AGH z dnia 29 maja 2020 r. w sprawie zmiany uchwały nr 56/2019 z dnia 24 kwietnia 2019 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu studiów wyższych Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie, par. 10 p. 11. https://www.agh.edu.pl/home/ckim/dokumenty/regulaminy/Regulamin_studiow_AGH_2020_tekst_ujednolicony_2020_09.pdf

³³ Zarządzenie nr 121/R/22 Rektora UG - [Zarządzenie nr 121/R/22 Rektora Uniwersytetu Gdańskiego z dnia 3 października 2022 roku w sprawie zajęć dydaktycznych prowadzonych w formie tutoringu na studiach stacjonarnych i w szkołach doktorskich w Uniwersytecie Gdańskim | Biuletyn Informacji Publicznej](#)

istnieje możliwość realizacji tutoringu poza pensum dydaktycznym (m. in. od 10 lat na Wydziale Oceanografii i Geografii, podobnie na Wydziale Filologicznym oraz Wydziale Ekonomicznym). Na tym ostatnim studenci mają ponadto możliwość udziału w przedmiocie do wyboru „Ekonomia w tutoringu”, oferowanym studentom studiów stacjonarnych oraz niestacjonarnych wszystkich kierunków prowadzonych na wydziale, zarówno na I, jak i na II stopniu studiów. W Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie, w ramach programu UEK Honours WISE (Wielokierunkowa Indywidualna Ścieżka Edukacyjna) osoby studiujące mają możliwość samodzielnego wyboru części przedmiotów. Obowiązkowo biorą też udział w 3-semestralnym cyklu tutoringu. W Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie pokłosiem programu Mistrzowie Dydaktyki było stworzenie i wdrożenie ogólnouczelnianego programu Tutoring w AGH obejmującego tutoring rozwojowy i naukowy.³⁴

Rozwiązania analogiczne, ewoluujące w polskich uczelniach równolegle lub nawet w czasie poprzedzającym wdrożenia programu Mistrzów Dydaktyki, powinny być promowane jako dobre praktyki, podnoszące stopień profesjonalizacji pracy absolwentek i absolwentów programu. Znacząco wzrosło bowiem poczucie świadomego budowania środowiska skupionego wokół znaczenia profesjonalnej dydaktyki zarówno dla realizacji przez studentki i studentów efektów uczenia się, jak i wzrostu kompetencji oraz poczucia własnego dobrostanu zawodowego nauczycieli akademickich. Dlaczego temat uważamy za istotny? Bowiem nadal część zmian, mimo ich stopniowego zaistnienia w rzeczywistości akademii, pozostaje w uczelniach polskich w sferze postulatywnej lub znajduje się na wczesnym etapie procesu wdrażania. Poniżej przedstawiamy kilka obszarów zmian, jakie wyłoniły się w naszej dyskusji. Dotyczą one kolejno samego tutoringu jako formy personalizacji kształcenia, zmiany narracji na temat dydaktyki w szkolnictwie wyższym, a także upodmiotowienia studentów i sposobów integrowania oraz wspierania nauczycieli i nauczycielek poważnie i ambitnie traktujących dydaktykę akademicką przez samą instytucję.

Obszary do zmiany

Jesteśmy zdania, że tutoring powinien być systemowo włączony jako równoważna metoda (ale też forma organizacji) pracy dydaktycznej, analogiczna do form

³⁴ Centrum e-Learningu i Innowacyjnej Dydaktyki AGH, Czym jest tutoring, <https://www.cel.agh.edu.pl/czym-jest-tutoring>; J. Tarasiuk, Historia tutoringu w AGH, "Biuletyn AGH" 2023, nr 182, s. 4, https://biuletyn.agh.edu.pl/home/biuletyn/wydania/2023/182_05_2023.pdf

organizacji zajęć wykorzystywanych dotychczas w szkolnictwie wyższym: wykładu, laboratoriów, konwersatoriów. Powinien też zostać oficjalnie wprowadzony do regulaminu pracy, jak w przypadku Akademii Górniczo-Hutniczej³⁵, lub dokumentów równoważnych, przy równoczesnym starannym zachowywaniu wysokiej jakości tej formy pracy dydaktycznej (poprzez, przykładowo, certyfikację stosownych kwalifikacji tutorów i tutorek, odpowiednią sprawozdawczość, jakościowe i merytoryczne superwizje wspierające). Jednocześnie, widzimy potrzebę wypracowania standardów pozwalających na szerszą, systemową formalizację wymagań względem nauczycieli akademickich, w tym tutorów i tutorek, skutkujących podnoszeniem jakości procesu dydaktycznego oraz zapewnieniem funduszy na realizację tego celu. Byłoby to cennym przejawem instytucjonalnego wsparcia (np. w ramach odrębnego od subwencji dodatkowego strumienia finansowego dedykowanego wyłącznie praktyce tutorskiej).

Za wyjątkowo istotne dla podnoszenia rangi i wagi dydaktyki w szkolnictwie wyższym uważamy też zmiany w kulturze organizacyjnej jego instytucji, a w szczególności zmianę w narracjach formalnych o dydaktyce i jej elementach składowych (przedmiotach analiz, nazwach czynności, języku komunikacji, języku wsparcia). W duchu rozwijania kultury udzielania informacji zwrotnej i komunikacji konieczne jest zniesienie negatywnej konotacji językowej z hospitacji na termin inny, np. superwizje (nazywane też interwizjami), hospitacje koleżeńskie (pomiędzy dydaktykami przedmiotowymi) lub hospitacje wspierające (prowadzone przez ekspertów w obszarze dydaktyki wobec praktyków). Słowo hospitacja ma obecnie negatywne konotacje językowe związane ze stosowaniem ich jako narzędzia kontroli, a czasem bywa odbierane jako narzędzie opresyjne wobec nauczycieli. Hospitacje rozumiane tradycyjnie są niezbędne w obecnym systemie kontroli jakości kształcenia, gdyż pozwalają na przeprowadzenie działań interwencyjnych na wniosek osób zgłaszających potencjalne nieprawidłowości w procesie kształcenia. Można to narzędzie pozostawić, ale równolegle promować system wsparcia poprzez wzajemne obserwacje koleżeńskie (w Politechnice Łódzkiej nazywane hospitacjami koleżeńskimi). Nauczyciele powinni być szkoleni z udzielania, a także przyjmowania od kolegów

³⁵ Akademia Górniczo-Hutnicza im. St. Staszica w Krakowie, Regulamin pracy, Tekst jednolity, Zarządzenie nr 39/2019 Rektora AGH z dnia 16 września 2019 r. z uwzględnieniem zmian wprowadzonych: Zarządzeniem nr 19/2020 Rektora AGH z dnia 7 kwietnia 2020 r., Zarządzeniem nr 95/2020 Rektora AGH z dnia 27 listopada 2020 r., Zarządzeniem nr 53/2023 Rektora AGH z dnia 15 września 2023 r., par. 52 punkt 2a, https://www.agh.edu.pl/home/ckim/dokumenty/regulaminy/Regulamin_Pracy_AGH_Zarzadzenie_Rektora_53-2023.pdf

i koleżanek informacji zwrotnej, jak też być wyposażeni w narzędzia obserwacji, które pozwolą na możliwie obiektywną ocenę. Przedmiotem obserwacji i dyskusji w przypadku takiej hospitacji powinny być raczej forma i styl prowadzenia zajęć, bez odniesienia do treści programowych przedstawianych w trakcie zajęć. Istotne jest również wsłuchanie się w potrzeby osoby hospitowanej i udzielenie wspierającej informacji zwrotnej. Podsumowując, uważamy, że najbardziej istotne, nawet bardziej niż sama leksykalna zmiana nazwy czynności uznawanych za obserwacje, jest przeniesienie akcentu merytorycznego z kontroli, nadzoru, krytyki i szukania niedoskonałości na wsparcie, wymianę doświadczeń i identyfikację obszarów do doskonalenia.

Kolejnym typem zmiany, już zauważalnym w różnym stopniu, ale wciąż niewystarczającym, jest podniesienie roli kształcenia skoncentrowanego na studencie, w tym większego włączania tutoringu rówieśniczego (*peer-tutoring*) do systemu dydaktyki akademickiej. Warte uwagi jest także zwiększenie roli osób studiujących w konstruowaniu, realizacji i współodpowiedzialności za własny proces uczenia się. Zauważamy zgodnie możliwość zastosowania tutoringu rówieśniczego w obszarze wspierania osób z niepełnosprawnością i tych ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi (tj. w usamodzielnianiu się, uniezależnianiu, kształtowaniu umiejętności prowadzenia refleksji nad procesem uczenia się oraz analizą i artykułowaniem potrzeb związanych z kształceniem). W tym kontekście należy zwiększyć wsparcie dla nauczycieli i nauczycielek w zakresie pracy ze studentami ze specjalnymi potrzebami oraz umożliwić konsultację przypadków w formule np. superwizji typowych i nietypowych sytuacji dydaktycznych.

Kluczowym elementem wdrażanej zmiany jest również uznanie i inkorporacja przez władze uczelni potrzeby profesjonalizacji pracy dydaktycznej, czyli realnego funkcjonowania ścieżki rozwoju i doskonalenia zawodowego nauczycieli akademickich. Nie należy tu zapominać o wielowarstwowym znaczeniu pojęcia "dydaktyk": zarówno jako osoby badającej dydaktykę naukowo, jak i nauczyciela nauczającego w zakresie swojej odrębnej dyscypliny naukowej (tzw. dydaktycy przedmiotowi). W obu przypadkach profesjonalizacja zawodowa będzie oznaczała elementy wspólne, ale też odrębne. W obu jednak zawiera się także wsparcie w obszarze przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu. Wartym uwagi jest włączanie specjalistów z zakresu dydaktyki akademickiej, dydaktyk przedmiotowych, w tym właśnie absolwentów międzynarodowych programów, takich jak Mistrzowie Dydaktyki do zespołów i gremiów doradczych i decyzyjnych, wskazujących kierunki rozwoju dydaktyki na uczelniach w kraju.

Pytanie 2.

Jaką rolę odgrywają mistrzowie dydaktyki w swoich środowiskach lokalnych i czy obserwują zmianę w skali oddziaływania swojej pracy na własną instytucję?

Zakres ról i wpływu osób, które ukończyły jedną lub obie edycje programu MoD na lokalne środowiska i instytucje obejmuje pełne spektrum – od nikłego po wybitnie istotny. Są uczelnie, wydziały, instytuty, gdzie Absolwenci i Absolwentki Programu odgrywają kluczowe role formalne: zasiadają w komisjach i zespołach ds. jakości kształcenia (także jako ich przewodniczący), pełnią funkcje w strukturach organizujących tutoring (np. koordynatorzy wydziałowi tutoringu w UG, członkowie Rady Tutoringu w AGH), działają w centrach wsparcia dydaktyki lub nimi kierują. Są również instytucje, gdzie działalność Mistrzów jest mniej oficjalna, ale spotyka się z ciepłym i przyjaznym odbiorem, choć nie zawsze jest wspierana finansowo czy systemowo.

W niektórych uniwersytetach, np. w Uniwersytecie Jagiellońskim (Instytut Filologii Romańskiej), z inicjatywy Absolwentów MoD powołany został zespół ds. wsparcia jakości kształcenia, którego zadaniem jest organizacja cyklicznych spotkań Dydaktyczne piątki służących koleżeńskiej dyskusji i wymianie dobrych praktyk dydaktycznych. Absolwenci MD są również regularnie zapraszani jako prelegenci w ramach corocznego Tygodnia Jakości Kształcenia UJ. Aktualnie do inicjatywy dołączyli przedstawiciele innych Instytutów na Wydziale Filologicznym UJ, którzy podkreślają potrzebę organizowania tego typu spotkań. W grudniu 2024 roku, z inicjatywy zespołu zorganizowano pierwszą konferencję dydaktyczną dla pracowników Wydziału Filologicznego UJ Wyzwania edukacyjne na kierunkach filologicznych (główni organizatorzy są absolwentami MoD).

Najtrudniejsza jest sytuacja w uczelniach, gdzie próba zmian w metodach pracy ze studentem w sposób niekonwencjonalny, odbiegający od utartego podejścia, spotyka się z brakiem zrozumienia. Szczególnie w takich instytucjach warto rozważyć prowadzenie przez Absolwentów i Absolwentki MoD z różnych uczelni warsztatów, sympozjów lub konferencji z bezpośrednim udziałem władz uczelni i wydziałów, w tym też organizację wydarzeń z udziałem jednostek akredytujących te organizacje pod kątem jakości kształcenia.

Jedną z konkluzji, do której doszliśmy w dyskusji, jest ta, że istotna część działalności absolwentów MoD opiera się na kontaktach wypracowanych podczas obu edycji

realizacji programu i na ich oddolnych inicjatywach³⁶. Ponadto zakres wpływu absolwentów MoD na ich macierzyste instytucje w głównej mierze zależy od nastawienia władz. Jeśli są one otwarcie przychylne nowemu podejściu zarówno w praktyce, jak i na poziomie przekonań, czyli położeniu nacisku na dydaktykę w stopniu co najmniej równym z naciskiem na badania naukowe, to działania osób inicjujących zmiany rozwijają się, gdyż spotykają się ze zrozumieniem, a nawet dużym wsparciem. Stąd potrzeba systemowego zaadresowania problemu i umożliwienia lepszego zagospodarowania energii i potencjału Absolwentów MoD do usprawniania edukacji. Częstą bowiem przeszkodą jest właśnie system tradycyjnych struktur uczelnianych, jeśli chodzi o realizację programów studiów, formy organizacji zajęć czy też procesy uczenia się organizacyjnego. Czasem próby wprowadzenia zmian są nieskuteczne ze względu na niewpisywanie się innowacji do zastanego porządku organizacyjno-administracyjnego uczelni, przez co zamykana jest szansa na dialog i wypracowanie rozwiązań adekwatnych do jej specyfiki.

W opinii środowiska Absolwentów i Absolwentek MoD, wobec tego typu rzeczywistości instytucjonalnej, uzyskanie odgórnego, systemowego wsparcia z MNiSW w postaci reedycji i możliwości sieciowania oraz kolejnych edycji Programu, znacząco pomogłoby w rozwoju nowoczesnej i innowacyjnej dydaktyki na polskich uczelniach. Można z dużym prawdopodobieństwem stwierdzić, że znaczna część środowiska akademickiego wprowadza zmiany. Dlatego budowanie sieci wsparcia wzajemnego w ramach cyklicznych - co najmniej dorocznych - spotkań³⁷, na których grono Mistrzów dostawałoby szansę na podzielenie się swoimi doświadczeniami nie tylko z wdrażania nowych metod dydaktycznych, ale i nowych instytucjonalnych rozwiązań dla dydaktyki, pozwoliłoby na ugruntowanie pozytywnych zmian i ich rozszerzenie na większą liczbę ośrodków akademickich. Biorąc pod uwagę inwestycję w dydaktykę akademicką, jaką było przeprowadzenie procesu projektowego budującego kompetencje i środowisko Mistrzów Dydaktyki, warto zadbać o uzyskanie jakościowej stopy zwrotu w postaci dzielenia się know-how pomiędzy uczelniami i wzmacniania dobrych praktyk.

³⁶ Ideatorium 2023, Gdańsk, Poster: *Od towarzyskiej sieci pasjonatów dydaktyki do wspólnoty praktyków nauczania*, Monika Czyżewska, Mirosław Jarosiński, Andżelika Kuźnar, Olga Mastela, Małgorzata Miśniakiewicz, Małgorzata Przybyła-Kasperek, Szymon Szewrański, Andrzej Zora.

³⁷ Odbywają się już w Polsce cykliczne wydarzenia poświęcone doskonaleniu praktyki dydaktycznej, np. Ideatorium w PG, VIVA DYDAKTYKA w UG, konferencje Ars Docendi w UJ, Międzynarodowy Kongres Jakości Kształcenia ICEQ w UŚ. Zamiarem autorów jest jednak wskazanie na postulat integrowania środowiska Absolwentów Programu MoD przez Ministerstwo, jako to które dysponuje bazą danych, narzędziami rozprowadzania informacji, jak też środkami finansowymi (przy założeniu, że cel ten zostanie uznany za ważny).

Wziąwszy pod uwagę korzyści wyniesione przez absolwentów i absolwentki Mistrzów Dydaktyki, z całą mocą rekomendujemy Ministerstwu organizację kolejnych edycji programów doskonalenia dydaktyki akademickiej adresowanych do następnych grup społeczności akademickiej (w tym młodej kadry dydaktycznej). Wzorem MoD finansowanie można pozyskać z różnorodnych źródeł, np. z funduszy europejskich.

Problematykę owej integracji oraz wsparcia formalnego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego porusza w sposób bardziej szczegółowy dyskusja zawarta w dalszej części tego artykułu.

Pytanie 3.

W jakim stopniu środowisko akademickie integruje się wokół dydaktyki i jaką widzi w tym procesie rolę dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego?

Wśród uczestników spotkania sieciującego podczas konferencji VIVA DYDAKTYKA 2024 przeprowadzono ad hoc szybki sondaż. Uczestnicy spotkania podjęli próbę oszacowania odpowiedzi na 3 pytania: w jakim stopniu zauważasz integrację środowiska akademickiego w skali (1) swojej jednostki macierzystej (opcjonalne), (2) uczelni oraz (3) kraju. Nie wszyscy dyskutanci wyszczególniali jednostkę macierzystą. Pytanie dotyczące jednostki macierzystej pozostawiono jako opcjonalne ze względu na różnice organizacyjne między uczelniami oraz przynależność niektórych uczestników sondażu do więcej niż jednej jednostki organizacyjnej uczelni. Otrzymane wyniki, wskazane poniżej, służyć mają jedynie ilustracji nastroju/odczuć grupy Absolwentów i Absolwentek MoD zgromadzonej na ww. spotkaniu i sprowokować dyskusję. Ze względu na niereprezentatywność badania uzyskanych wyników nie poddano opracowaniu statystycznemu. Przyjęto w tym sondażu skalę 0-100%, gdzie 0% to zupełny brak integracji i zainteresowania tematyką, a 100% to integracja całej społeczności w rozważanej grupie.

Uzyskano następujące odpowiedzi (gdzie liczby wskazują wartości procentowe):

- Pytanie 1 (w skali jednostki macierzystej) - 3 odpowiedzi: [0, 53, 55];
- Pytanie 2 (w skali uczelni) - 15 odpowiedzi: [5, 10, 10, 10, 15, 15, 15, 15, 20, 25, 30, 30, 33, 35, 50];
- Pytanie 3 (w skali kraju) - 14 odpowiedzi: [0, 3.78, 4, 5, 5, 5, 5, 5, 10, 10, 25, 25, 50, 80].

Otrzymane wyniki wskazują na znaczne różnice w postrzeganiu stopnia integracji w obrębie poszczególnych środowisk. W skali jednostki macierzystej zauważono dużą

rozbieżność opinii, co wskazuje na istnienie niezwykle wysoko, ale również średnio zintegrowanych środowisk. Natomiast w skali uczelni i kraju przeważają niskie oceny, co może świadczyć o ograniczonym poczuciu integracji w szerszym kontekście akademickim. Te dane mogą posłużyć jako punkt wyjścia do dalszej dyskusji nad przyczynami i potencjalnymi rozwiązaniami.

Dane statystyczne pokazują, że w Polsce w roku 2022 aktywnych zawodowo jest około 100 tys. pracowników, którzy prowadzą zajęcia na poziomie akademickim³⁸. Według danych MNiSW³⁹ w programie MoD I (*Masters of Didactics*) docelowo miało uczestniczyć około 1 tys. osób, z których część wzięła także udział w programie MoD II (*Masters of Didactics Advanced Program*). Osoby te z reguły stanowią motor szerzenia dobrych praktyk dydaktycznych w swoich jednostkach macierzystych⁴⁰. Są to zarówno działania formalne, jak i nieformalne. Częściowo nakładają się one na inne, wcześniejsze inicjatywy i działania skupione na podnoszeniu jakości kształcenia w polskich uczelniach, działając wzmacniająco. Mimo tego jednak, patrząc na liczby całościowo, grono beneficjentów programu MoD (masa krytyczna) jest cały czas niewielka, a skupienie działań i inicjatyw wokół jakości dydaktyki jest postrzegane przez nas jako niewystarczające. Zależy nam, by uruchomione procesy, które dotąd można wpisać w kategorię zapewniania jakości kształcenia (*quality assurance*), przyjęły formę dynamicznego i progresywnego działania na rzecz podnoszenia jakości kształcenia (*quality enhancement*). Stąd też grupa dyskutantów na spotkaniu sieciującym pochyliła się nad tym wątkiem i wypracowała pewne bardziej szczegółowe postulaty, które mogłyby ukierunkować dalsze działania MNiSW.

Postulaty

W obliczu zaobserwowanych zjawisk, dyskusja w grupach Absolwentów i Absolwentek Mistrzów Dydaktyki skoncentrowała się w końcu na sformułowaniu określonych

³⁸ Na podstawie [https://radon.nauka.gov.pl/raporty/nauczyciele_akademiccy_2022] na rok 2022 mieliśmy w kraju 96605,42 etatów nauczycieli akademickich. Choć 2*0.5 daje jeden etat. Jeżeli przyjąć liczbę osób [Nauczyciele akademicki, inne osoby prowadzące zajęcia, osoby prowadzące działalność naukową oraz osoby biorące udział w jej prowadzeniu - RAD-on: RAPORTY, ANALIZY, DANE (nauka.gov.pl)] to w liczbie 148306 objęci są także stricte naukowcy (głównie instytuty PAN). Najnowsze dane: https://radon.nauka.gov.pl/raporty/nauczyciele_akademiccy_2023

³⁹ <https://www.gov.pl/web/nauka/zaproszenie-do-skladania-ofert-w-ramach-projektu-pozakonkursowe-go-mistrzowie-dydaktyki>

⁴⁰ Informacje na temat osób z Uniwersytetu Gdańskiego biorących udział w *MoD Advanced Program* dostępne są tutaj: [Mistrzowie Dydaktyki - Masters of Didactics Advanced Program I Wydział Oceanografii i Geografii Uniwersytetu Gdańskiego](#) (przypis redakcji).

postulatów, uznanych za istotne dla wykorzystania potencjału uzyskanego w tym projekcie. Powinny to być działania, które utrwalały uzyskane kompetencje kadr dydaktycznych i pozwolą na ich dalsze rozwijanie.

- (1) Proponujemy utworzenie systemu krajowych mini grantów na wzór NAWA, MOST czy Erasmus+, dedykowanych realizacji wymiany dydaktycznej dla kadry pomiędzy uczelniami w Polsce. Umożliwiłoby to wzrost mobilności w celu transferu dobrych praktyk dydaktycznych, zarówno w formie pozyskiwania wiedzy i umiejętności (wyjazdy osób chcących się doskonalić do jednostek, w których wdrożono określone działania dydaktyczne i realizacja w instytucji przyjmującej działań typu job shadowing, hospitacja koleżeńska), jak i ich przekazywania (wizyty osób z instytucji, w których funkcjonują określone metody dydaktyczne w jednostkach, które chcą je wdrożyć i realizacja w nich działań typu doradczego, np. warsztaty, szkolenia, superwizje lub interwizje). Dałoby to możliwość dalszego dzielenia się wiedzą pomiędzy absolwentami kilku edycji programów MoD, ale również z całym środowiskiem akademickim w uczelniach biorących udział w takim programie wymiany (również w innych programach dotyczących rozwoju kadry uczelni, których w Polsce było w ostatnich latach kilka: DDU, POWER, FERS).
- (2) Potencjalnym kolejnym sposobem wspierania Absolwentów i Absolwentek MoD, o wysokim poziomie innowacji, ale też trwałości, byłoby budowanie nowych interdyscyplinarnych kierunków kształcenia⁴¹, oraz wspólnych międzyuczelnianych projektów dydaktycznych, jak to jest obecnie promowane w przypadku działań naukowych. Aktualnie żaden krajowy projekt dydaktyczny nie dofinansowuje współpracy pomiędzy uczelniami wyłącznie w celu doskonalenia dydaktyki, a raczej - można ostrożnie stwierdzić - buduje pomiędzy nimi rywalizację z racji konkursowego charakteru programów. Postulujemy rozszerzenie wachlarza możliwości działań wspólnych, zwłaszcza w świetle aktualnych trendów dążących do utworzenia Uniwersytetów Europejskich – widzimy próby ich utworzenia (np. UNITE!, UNA Europa, SEA-EU w UG) oraz już istniejące praktyki współpracy w ramach federacji uczelni (np. Uczelnie Fahrenheita FarU w Trójmieście).

⁴¹ Chociaż to daleko idące założenie, to wydaje się, że Mistrzowie Dydaktyki zarówno poprzez treści szkoleń, jakie odebrali w programie, jak i poprzez krajowe i międzynarodowe sieciowanie z dydaktykami różnych uczelni i specjalności, zostali wyposażeni w kompetencje umożliwiające im współtworzenie nowych interdyscyplinarnych ścieżek lub kierunków studiów. Przy zachowaniu swoich przedmiotowych specjalizacji i praktyce dydaktycznej opartej na własnych badaniach, mają możliwość współpracy poprzez uwspólnione praktyki dydaktyczne (przypis redakcji).

- (3) Z uwagi na to, że udział w konferencjach dydaktycznych integrujących środowisko akademickie wokół dydaktyki uważamy za bardzo istotny, w dyskusji jako ważny element wsparcia pojawiło się finansowanie aktywności dydaktycznych. Do przemyślenia pozostaje fakt, czy powinno się ono odbywać w ramach subwencji, czy poza nią, o co postulowaliśmy wyżej. W aktualnym stanie prawnym jedynie udział w konferencjach naukowych, wiążących się z publikacjami i punktowanymi wystąpieniami konferencyjnymi, może być dofinansowywany według adekwatnych rozporządzeń danej instytucji oraz regulacji ministerialnych. Na mapie Polski widnieje już bardzo wiele wydarzeń konferencyjnych, które mają charakter i profil dydaktyczny lub dydaktyczno-rozwojowy. Udział w nich wymaga przygotowań po stronie organizatorów i uczestników, nierzadko też powstają po nich zbiory publikowanych badań lub artykułów. Kwestia regulacji formalnych związanych z dofinansowaniem takich inicjatyw (od strony organizacyjnej i uczestnictwa), wymaga namysłu.

Aktualnie, według stanu na 2024 rok, rozpoznawalnych jest już kilkanaście ogólnopolskich wydarzeń o co najmniej dziesięcioletniej tradycji. Jedną z najstarszych konferencji dydaktycznych jest organizowany od 2009 roku MoodleMoot, czyli forum wymiany doświadczeń dla nauczycieli, wykładowców i trenerów korzystających z Moodle⁴². Od 2012 roku konferencją, która gromadzi zainteresowanych pracą tutorską jest Ogólnopolski Kongres Tutoringu we Wrocławiu organizowany przez Collegium Wratislaviense⁴³. Wydarzeniem poświęconym wzajemnej inspiracji w zakresie projektowania angażujących zajęć jest Ogólnopolska Konferencja Dydaktyki Akademickiej "Ideatorium" zainicjowana w 2013 roku przez Uniwersytet Gdański⁴⁴, zaś od 2023 roku organizowana przez Związek Uczelni im. Daniela Fahrenheita. Istotne miejsce na mapie konferencji dydaktycznych ma konferencja „eTEE e-Technologie w Kształceniu Inżynierów”, która od 2014 roku odbywa się naprzemiennie w Gdańsku i Krakowie, współorganizowana przez Politechnikę Gdańską i Akademię Górniczo-Hutniczą⁴⁵. Również Uniwersytet Jagielloński organizuje od 2014 roku co dwa lata konferencję dydaktyczną Ars Docendi⁴⁶, która skupia się na

⁴² Konferencja MoodleMoot, <https://moodlemoot.pl/?redirect=0>

⁴³ Kongres Tutoringu, <https://edukacja.cw.edu.pl/kongres-tutoringu/>

⁴⁴ Ogólnopolska Konferencja Dydaktyki Akademickiej "Ideatorium", <https://event.mostwiedzy.pl/event/51/page/337-idea>

⁴⁵ Konferencja „eTEE e-Technologie w Kształceniu Inżynierów”, <https://www.cel.agh.edu.pl/etee/>

⁴⁶ Konferencja Ars Docendi, <https://arsdocendi.uj.edu.pl/doskonalenie/konferencja>

zagadnieniach związanych z budowaniem kultury jakości w szkołach wyższych, profesjonalizacją roli nauczyciela akademickiego oraz rozwojem kompetencji dydaktycznych pracowników uczelni. Nieco młodszą konferencją, lecz przyciągającą z roku na rok coraz większą grupę nauczycieli akademickich, w tym Mistrzów Dydaktyki, jest organizowana przez Uniwersytet Gdański VIVA DYDAKTYKA, której 3. edycja zgromadziła nas, autorki i autorów, na - niniejszym tekstem dokumentowanym - spotkaniu sieciującym Mistrzów Dydaktyki i przedstawicieli Centrów Doskonalenia Dydaktycznego⁴⁷.

- (4) Kolejnym, kluczowym naszym zdaniem, postulatem jest zwrócenie uwagi na zakresy kompetencji i ról nauczycieli i nauczycielek akademickich w ramach obejmowanych w swoich instytucjach stanowisk. Mamy obecnie w polskim szkolnictwie wyższym trzy różne grupy pracowników akademickich, a za nimi określone ścieżki rozwoju profesjonalnego: naukową, naukowo-dydaktyczną oraz dydaktyczną. W ich ramach rozróżniane są stanowiska: profesora, profesora uczelni (z habilitacją lub bez), adiunkta, asystenta, lektora. Jednakże, nie wszędzie usystematyzowany został, a tym bardziej w sposób jednolity, sposób ewaluacji osiągnięć pracowników i pracowniczek uwzględniający czas poświęcany przez kadrę akademicką na własny rozwój dydaktyczny, wprowadzanie innowacji dydaktycznych, lub też na zajęcia dydaktyczne w szkołach przygotowujące kandydatów na uczelnie (np. w ramach patronatów uczelni nad szkołami). Uważamy, że warto zwrócić uwagę na różnicowanie zakresów obowiązków celem podnoszenia jakości ich wykonywania, wyznaczenia i zauważenia czasu dzielonego między określone zadania, ale co za tym idzie też ich profesjonalizację i należyte docenienie (w ewaluacji lub na ścieżkach awansu). Są instytucje, które powoli zwracają na to uwagę. Przykładowo, Uniwersytet Jagielloński wprowadził rozszerzone kryterium dydaktyczne do formularza wewnętrznego oceny pracowników. Brane pod uwagę i wymagane do uzyskania pozytywnej oceny są np. udziały w konferencjach dydaktycznych oraz szkoleniach, co również ma wpływ na kryteria awansowe. Podobne rozwiązania przyjęto w Uniwersytecie Gdańskim, regulując stosownymi rozporządzeniami Rektora wymogi ewaluacyjne dla pracowników na stanowiskach dydaktycznych i badawczo-dydaktycznych.⁴⁸

⁴⁷ Ogólnopolska Konferencja Dydaktyki Szkoły Wyższej Viva Dydaktyka

⁴⁸https://bip.ug.edu.pl/akty_normatywne/114110/zarzadzenie_nr_2r23_rektora_uniwersytetu_gdanskiego_z_dnia_9_stycznia_2023_roku_zmieniajace_zarzadzenie_nr_179r21_rektora_ug_w_sprawie_oceny_okresowej

W ramach szukania dobrych rozwiązań, wspierających zarówno rozwijanie potencjału kompetencyjnego Mistrzów Dydaktyki, jak i podnoszenie rangi dydaktyki jako ważnej części działalności uczelni w Polsce, w dyskusji wyróżniliśmy też bardziej szczegółowe propozycje. Nadaliśmy im pewne struktury, kierując się chęcią wypracowania określonych standardów jakości wokół trzech kategorii, tj. grup docelowych i redefinicji tego wsparcia.

1. Grupa docelowa:

- a. Doktoranci - organizowanie dla nich dydaktycznego „on-boardingu” oraz zwrócenie uwagi na wyraźne projektowanie programów szkół doktorskich, biorąc pod uwagę „bagaż” określenia „dydaktyka”; włączanie wiedzy o dydaktyce do programów kształcenia, monitorowanie praktyki dydaktycznej.
- b. Młodzi pracownicy – zapewnienie im elastycznej oferty rozwojowej w zakresie kompetencji dydaktycznych w zależności od potrzeb, upowszechnianie dobrych praktyk dydaktycznych, przygotowanie do i uzasadnienie celów superwizji, nazywanych też hospitacjami koleżeńskimi, organizacja dni dobrej dydaktyki lub dni jakości kształcenia.
- c. Pracownicy z długim stażem zawodowym – promowanie oferty wyjścia poza schematy w zakresie dydaktyki (thinking out-of-the-box); zachęcanie do zmiany i wprowadzania innowacji dydaktycznych w ramach systemów motywacyjnych.

W dyskusji uwidoczniła się potrzeba pogłębionych badań nad potrzebami pracowników z dłuższym stażem zawodowym, jak też realizacji mentoringu profesjonalnego wobec młodszych pracowników.

2. Standard ścieżki awansu zawodowego w zakresie dydaktyki:

- a. Wprowadzenie transparentnej dla całej uczelni procedury (wraz z propozycją kryteriów) awansowania na stanowisko profesora uczelni, adiunkta, czy starszego wykładowcy w grupie pracowników dydaktycznych. Taka procedura powinna być opiniowana przez interesariuszy zewnętrznych (wobec miejsca zatrudnienia pracownika, niekoniecznie wobec danej uczelni), np. centra dydaktyczne lub te zajmujące się jakością kształcenia.
- b. Komunikowanie alternatyw w planowaniu kariery wraz ze standardami i wymaganiami do spełnienia, w czym widzimy dużą rolę zespołów eksperckich z centrów doskonalenia dydaktyki.

3. Redefinicja wsparcia:

- a. Rozwój kultury informacji zwrotnej (*feedback* i *feed forward*).

- b. Rozwój kompetencji przywódczych oraz komunikacyjnych u kierowników zakładów i katedr w kierunku wspierania nauczycieli i nauczycielek, oraz w zakresie dostarczania konstruktywnej informacji zwrotnej.
- c. Dzielenie się dobrą praktyką celem wsparcia wzajemnego: na niektórych uczelniach, np. w Uniwersytecie Jagiellońskim (Wydział Filologiczny) opracowywany jest ujednolicony formularz koleżeńskich hospitacji wspierających, uwzględniający wiele zagadnień poruszanych w programie MoD.
- d. Rozwój wsparcia mentorskiego, organizowanego na poziomach instytutów lub przy współpracy z centrami doskonalenia dydaktycznego.

Pytanie 4.

Jakie mogą być cele i zadania Fundacji Absolwentów programu?

W dyskusji sieciującej pochyłono się również nad koncepcją powołania Fundacji Absolwentów programu Mistrzowie Dydaktyki. Analizując cele i zadania takiej Fundacji wyróżniono cztery główne, potencjalne obszary działania.

1. Obszar integracji środowiska dydaktycznego i dydaktyczno-naukowego

Obszar ten jest kluczowy, ponieważ skuteczna integracja środowiska dydaktycznego i naukowo-dydaktycznego prowadzi do zwiększenia jakości kształcenia oraz badań naukowych. Utrzymywanie kontaktów pomiędzy dydaktykami i naukowcami sprzyja wymianie doświadczeń, inspirowaniu nowych inicjatyw oraz rozwiązywaniu wspólnych problemów. Tworzenie wieloautorskich publikacji, zespołów badawczych w obszarach związanych z dydaktyką jako dyscypliną naukową i aplikowanie o granty wzmacnia współpracę interdyscyplinarną (dydaktyków różnych dyscyplin) i przyczynia się do rozwoju innowacyjnych rozwiązań dydaktycznych. Dzięki temu Absolwenci MoD mogą przyczynić się do umacniania pozycji polskiego środowiska dydaktycznego zarówno w kraju, jak i na arenie międzynarodowej.

2. Obszar oddziaływania na otoczenie

Najważniejsze kwestie w tym obszarze obejmują budowanie etosu i prestiżu nauczyciela akademickiego oraz stworzenie organizacji reprezentującej głos środowiska na poziomie krajowym. Dodatkowo warto zbudować ofertę szkoleniową obejmującą również kursy komercyjne i stworzyć ramy pod certyfikację nauczycieli akademickich, być może we współpracy z organizacjami, które już podjęły takie działania. Wszystko to pozwoli na większą widoczność Fundacji, co może mieć

bezpośredni wpływ na zwiększenie możliwości aplikowania o środki finansowe z różnych źródeł.

3. Obszar wspierania i podnoszenia rangi dydaktyki akademickiej

Fundacja zajmowałaby się w tym obszarze następującymi zadaniami:

- Promowanie dydaktyki i wyznaczanie nowych trendów edukacyjnych.
- Wsparcie dydaktyków na uczelniach bez centrów dydaktycznych (podnoszenie kwalifikacji również nauczycieli na niższych szczeblach edukacji).
- Stworzenie ram pod certyfikację nauczycieli akademickich (w obliczu działalności firm prywatnych).
- Uruchomienie krajowego programu mobilności dydaktycznej – „Mistrz jedzie do Mistrza”.
- Zmiana modelu kształcenia szkolnych nauczycieli przedmiotowych.
- Opracowanie merytorycznej ścieżki kariery akademickiej w obszarze dydaktyki.
- Promowanie wyników i rozwiązań wypracowanych w międzynarodowych projektach edukacyjnych.

4. Obszar kontaktu z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego

- a. Pełnienie roli społecznego partnera - głosu środowiska dydaktyków akademickich - dla Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego:
 - Lobbowanie za rozwiązaniami korzystnymi dla osób studiujących, wykładowców oraz dla obywateli, jako finansujących, a jednocześnie beneficjentów procesów kształcenia akademickiego.
 - Współtworzenie pomysłu na edukację akademicką - dydaktyka to część misji uczelni, równie ważna, jak część badawcza - Fundacja MoD może być platformą do promowania tej idei oraz do starań o uznanie jej jako równoprawnej ścieżki kariery zawodowej - również w wymiarach awansowym, finansowym i uznania środowiska akademickiego.
 - Dyskusja nad kwantyfikowaniem efektów pracy dydaktycznej i uzupełniającej działania stricte dydaktyczne przez dodatkowe aktywności - bez podważania sensu kwantyfikacji strony kosztowej i przychodowej, jednak z poszerzeniem debaty o sposoby oceny wartości trudno wymiernych, a jednak wyraźnie widocznych, jak rozwój zawodowy i osobisty młodych osób studiujących; uwzględnianie nowych wskaźników świadczących o jakości uczelni, poza powszechnymi aktualnie kryteriami finansowymi i punktowymi.

- Wynikające z punktu powyżej stworzenie nowego modelu finansowania publicznych uczelni - traktowanie dydaktyki nie wyłącznie jako kosztu, a jako istotnej części współtworzenia wartości dodanej dla społeczeństwa.
 - Stworzenie systemowego modelu dzielenia się doświadczeniami MoD z pracownikami uczelni macierzystych w celu dzielenia się dobrymi praktykami i upowszechniania innowacyjnych metod dydaktycznych w naszych placówkach.
- b. Kontynuacja programu MoD – taki krok stanowiłby realne wsparcie dla kolejnych rzesz akademików i academiczek, a także pozwoliłby na umocowanie obecnych Absolwentów i Absolwentek w roli mentorów i menterek.
 - c. Udział w konsorcjach aplikujących o środki w programach grantowych jako partner merytoryczny i społeczny Ministerstwa. Współpraca przy realizacji tych projektów w przypadku pozytywnej decyzji o finansowaniu.
 - d. Udział w opiniowaniu w kwestii podziału środków finansowych z Ministerstwa na uczelniach w Polsce.

Podsumowanie

Z przedstawionego tekstu wynika kilka interesujących obserwacji i wniosków. Przede wszystkim ta część środowiska akademickiego, która zaangażowała się w udział w programie "Mistrzowie Dydaktyki" wykazuje inicjatywę, by utrzymać zgromadzone doświadczenie oraz nabyte kompetencje na poziomie pozwalającym im na praktykowanie dobrej dydaktyki szkoły wyższej. Środowisko Absolwentów MoD mają wysoką świadomość istniejących możliwości, ale też nadal istniejących barier instytucjonalnych lub formalnych. W kilku ośrodkach akademickich w Polsce wdrożono już stopniowo zmiany, które Autorzy i Autorki wymieniają w części "obszary do zmiany" lub "postulaty" względem Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Dzieje się to jednak w sposób bardzo nierównomierny i nieujednolicony, przez co - słusznie w opinii Redaktorek - Absolwenci i Absolwentki programu oczekują wsparcia bardziej scentralizowanego. Z drugiej strony, ujawnia się pewne zjawisko związane z dynamiką przepływu informacji w instytucjach. O niektórych działaniach krajowych, programach międzynarodowych czy też rozwiązaniach przebadanych w uczelniach zagranicznych niewiele wiadomo szerszej grupie nauczycieli i nauczycielek, o ile nie zasiadają w gremiach decyzyjnych, zarządczych lub doradczych. Stąd też, postulaty o uwzględnianiu "głosu" Mistrzów w tych gremiach wydaje się bardzo zasadnym kierunkiem zmian postulowanym przez Autorów i Autorki tekstu.

Niezwykle silnie wybrzmiewa w głosie Autorów i Auterek potrzeba integracji środowiskowej, która owocować by mogła wspólnymi projektami, publikowaniem badań lub dobrych praktyk. To zadanie jest stosunkowo proste do realizacji, gdyż zależy od liderów lub liderów, którzy podejmować się będą inicjowania spotkań na forum krajowym. Warto też utrzymywać współpracę z partnerami zagranicznymi, nawet poza asystą MNiSW, korzystając z postulatów umiędzynarodowienia uczelni. Kwestią kluczową pozostaje ranga, jaką przydaje się działalności dydaktycznej w zakresie umiędzynarodowienia czy finansowania grantów. W tym zakresie Mistrzowie i Mistrzynie mają wciąż pole do aktywnego sygnalizowania potrzeb, zarówno swoich jako nauczycieli, jak i społeczności studenckiej, do której de facto kształcenie jest wprost kierowane i na którym jest „praktykowane”.

Redaktorki artykułu

Beata Karpińska-Musiał, Dyrektorka Centrum Doskonalenia Dydaktycznego i Tutoringu UG, Instytut Anglistyki i Amerykanistyki, Wydział Filologiczny UG

Mirosława Malinowska, Prodziekan ds. Kształcenia, Wydział Oceanografii i Geografii UG

Autorzy i Autorki tekstu ukończyli różne edycje Programu Mistrzowie Dydaktyki

Natalia Czopek: *Fundamentals of University Teaching and Tutoring* w Uniwersytecie w Gandawie, Belgia oraz *Advanced Academic Teaching and Tutoring Training Program* w Uniwersytecie w Gröningen, Niderlandy.

Piotr Derugo: *Fundamentals of University Teaching and Tutoring* oraz *Train the Trainer* w Uniwersytecie w Gröningen, Niderlandy.

Remigiusz Gawlik: *Academic Teaching and Tutoring Training Program* w Uniwersytecie w Gandawie, Belgia oraz *Advanced Academic Teaching and Tutoring Training Program* w Uniwersytecie w Gröningen, Niderlandy.

Katarzyna Gdowska: *Fundamentals of University Teaching and Tutoring* w Uniwersytecie w Århus, Dania oraz *Train the Trainer* w Uniwersytecie w Gröningen, Niderlandy.

Antoni Grzanka: *Fundamentals of University Teaching and Tutoring* w Uniwersytecie w Århus, Dania.

Urszula Janas: *Fundamentals of University Teaching and Tutoring* oraz *Advanced Academic Teaching and Tutoring Training Program* w Uniwersytecie w Gröningen, Niderlandy.

Beata Karpińska-Musiał: *Academic Teaching and Tutoring Training Program* w Uniwersytecie w Gandawie, Belgia oraz *Masters of Didactics Advanced Program (Train the Trainer & Educational Leadership)* w Uniwersytecie w Gröningen, Niderlandy.

Mirosława Malinowska: *Fundamentals of University Teaching and Tutoring* oraz *Train the Trainer & Educational Leadership* w Uniwersytecie w Gröningen, Niderlandy.

Magdalena Markiewicz: *Masters of Didactics* w University College London w Londynie, Wielka Brytania oraz *Advanced Academic Teaching and Tutoring Training Program* w Uniwersytecie w Gröningen, Niderlandy.

Damian Obidowski: *Fundamentals of University Teaching and Tutoring* zrealizowane w Uniwersytecie w Århus, Dania oraz *Advanced Program: Advanced Teaching & Tutoring* w Uniwersytecie w Gröningen, Niderlandy.

Piotr Sulikowski: *Masters of Didactics* w University College London, Wielka Brytania oraz *Advanced Academic Teaching and Tutoring Training Program* w Uniwersytecie w Gröningen, Niderlandy.

Rafał Wróblewski: *Fundamentals of University Teaching and Tutoring* w Uniwersytecie w Århus, Dania oraz *Advanced Programme: Advanced Teaching & Tutoring* w Uniwersytecie w Gröningen, Niderlandy.